

Skriftlig høringsinnspill fra Juristforbundet til justiskomiteen Dokument 8:205 S (2022-2023) Representantforslag om å om å styrke rettshjelpstilbudet for innsatte gjennom en advokatordning for fengslene

Innledning

Juristforbundet viser til det fremlagte forslaget fra SVs representanter. Juristforbundet og Juristforbundet- Privat deler forslagsstillernes bekymring knyttet til brudd på innsattes rettigheter i møte med kriminalomsorgen. I all hovedsak bygger representantforslaget på beskrivelsene som er gitt i NOU 2020: 5 Likhhet for loven – Lov om støtte til rettshjelp (rettshjelpsloven) og som ligger til grunn for det varslede lovforslaget fra regjeringen om ny rettshjelpslov som vil bli fremlagt Stortinget om kort tid. Juristforbundet antar at det fra forslagsstillernes side er et ønske om å skape særskilt oppmerksomhet om tematikk som omhandler innsattes soningsforhold i forkant av lovfremleggelsen, men at selve forslaget blir behandlet sammen med selve lovforslaget, sammen med rapport fra arbeidsgruppen om etablering av mulig førstelinjetjeneste som kommer 30.juni.

Rettshjelpsutvalget foreslår en svært sårbar og begrenset advokatordning

Som forslagsstillerne helt korrekt påpeker så foreligger det et særlig rettshjelpsbehov blant innsatte. Når man er varetektsfengslet har den enkelte innsatte rett til et visst antall advokatbesøk avhengig av sikkerhetsregime. Når man er domfelt har man ikke krav på noe. Flere advokater og rettshjelpstiltak besøker domfelte klienter uten at deres arbeid dekkes av det offentlige. Dette av hensyn til den enkelte domfelte og at man som advokat oppfatter å ha en moralsk forpliktelse til å bidra overfor mennesker i en svært sårbar situasjon. Enkelte av disse har etter årelangt arbeid også avdekket hva som er den virkelige rettslige situasjonen for innsatte i norske fengsler. Stortinget kan være glade for at disse har påtatt seg dette ansvaret, men antar at verken lovgiver eller regjering generelt mener at denne type operativt arbeid for å sikre domfeltes rettssikkerhet skal være basert på dugnad.

Juristforbundet og Juristforbundet-Privat har tidligere støttet intensjonene i forslaget, men påpeker at dette er svært begrenset advokatordning for fengslene i form av fem årsverk til å arbeide med saker og som angår svært mange innsatte. Juristforbundet viser også til at forslagstillerne henviser til at rettshjelpsutvalget *«tar til orde for at advokatordningen bør koordineres med aktiviteten til tilsynsrådene i kriminalomsorgen. Ordningen bør evalueres fortløpende»*. Stortinget behandlet nettopp lovforslag om nytt tilsynsråd for kriminalomsorgen. Sekretariatet til det nye tilsynsrådet skal lokaliseres til Vardø, og bemannes med fem årsverk, jfr. Prop. 46 L (2022-2023) og Innst. 319L (2022-2023) Dette som et nytt regionkontor under Statens sivilrettsforvaltning samlokalisert med Kontoret for voldsoffererstatning. Juristforbundet oppfordrer i denne forbindelse om at forslagstillerne og Stortinget klargjør to ting:

- **For det første** at det nye tilsynsrådet for kriminalomsorgen ikke oppfattes som en forskuttering av forslaget advokatordning i kriminalomsorgen som foreslås i NOU 2020: 5.

- **For det andre** om det nye tilsynsrådet oppfattes som en oppfyllelse av Stortingets vedtak og merknadene knyttet til dette da Stortinget vedtok ny lov om voldsoffererstatning, jfr. Innst.310 L (2021-2022).

Vedtak B I i denne saken lød slik:

"Stortinget ber regjeringen sørge for at Kontoret for voldsoffererstatning i Vardø blir tilført andre oppgaver slik at bemanningen ved kontoret ikke reduseres. Stortinget ber også regjeringen vurdere tiltak for å styrke Kontoret for voldsoffererstatning."

Merknadene fra flertallets side ga, slik Juristforbundet oppfatter det, klare føringer for hvilke type juridisk kompetanse som skulle bevares ved Kontoret for voldsoffererstatning (KFV)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Kontoret for voldsoffererstatning er et forvaltningsorgan med god erstatningsrettslig kompetanse og er en viktig arbeidsplass i Vardø. Flertallet vil derfor understreke at det er ønskelig at denne kompetansen består og videreføres ved vedtakelsen av ny lov. Arbeidsplassene ved Kontoret for voldsoffererstatning i Vardø skal ikke gå tapt ved ikrafttredelsen av ny lov. Kontoret for voldsoffererstatning representerer en viktig arbeidsplass i Vardø og er en del av et sterkt juridisk miljø, og dette miljøet bør styrkes, ikke svekkes. Flertallet mener at regjeringen må legge til grunn at mest mulig av et eventuelt effektiviseringspotensial tas ut ved Statens sivilrettsforvaltnings hovedkontor i Oslo, og at det må vurderes tiltak for å styrke Kontoret for voldsoffererstatning, blant annet gjennom tilføring av nye oppgaver.

Juristforbundet viser videre til at flere høringsinstanser som har behandlet NOU 2020: 5 har vært opptatt av at tvangsinngrep overfor enkeltindivider ligger innenfor kjernen av legalitetsprinsippet, eksempelvis ved bruk av sikkerhetscelle, utelukkelse og isolasjon, jfr. strgjfl. § 37 og 38. Mangelfull protokoll- og vedtaksføring pekes på som en utfordring kan tilsi at rettslig bistand til å klage på inngripende tiltak bør vurderes. På samme måte som enkelte tvangsmidler under gjennomføring av tvungent psykisk helsevern er underlagt fri rettshjelp uten behovsprøving. De prinsipielle vurderingene kan oppfattes som like og den foreslåtte advokatordningen vil kunne være sårbar da den foreslås som en (justerbar) budsjettpost og som ikke gir tilgang til rettighetsbasert rettshjelp. Juristforbundet antar at dette er begrunnelsen for at forslagsstillerne nå foreslår at advokatordningen som skisseres i rettshjelpsutvalgets rapport.

Juristforbundet ber derfor Stortinget om å sikre at det innføres en rettshjelpsordning for innsatte i kriminalomsorgen som gir reelle rettigheter til advokathjelp til den enkelte innsatte når ny lov om rettshjelp behandles

Juristforbundet håper at forslagsstillerne med dette representantforslaget ikke i *forkant* av fremleggelsen av regjeringens forslag, oppfatter seg som totalt bundet av de økonomiske premissene som ligger til grunn for NOU 2020: 5 og anbefalingene i denne.

Utvalgets mandat innebar naturlig nok sterke økonomiske begrensninger på hvilke forslag utvalget kunne fremlegge:

«Minst ett av utvalgets forslag skal innebære at statens samlede utgifter til rettshjelp holdes om lag på dagens nivå. I den grad det foreslås tiltak som antas å medføre utgifter utover dagens nivå, skal det gjøres klare prioriteringer mellom foreslåtte tiltak. Tiltak med kostnadsøkninger skal underbygges i detalj».

Forskjellen mellom nullalternativet og utvalgets anbefalte løsning handler i sin helhet om hvor de økonomiske grensene for rettshjelp skal settes. Utvalget har som kjent valgt å komme med to alternative forslag til reform. Det er utarbeidet estimater på økonomiske og administrative konsekvenser av begge disse. Det alternativet som utvalget anbefaler, er et alternativ hvor statens samlede utgifter til rettshjelp går opp med omtrent 22 prosent. For å «saldere» også dette forslaget er det foreslått en rekke større eller mindre endringer. I tillegg lener utvalget seg på at veiledningsplikten skal fentre unna behov for rettshjelp uten en nærmere drøftelse av det faktiske innholdet og praksisen for veiledningsplikten. Siden utvalget avga sin innstilling har situasjonen for norsk økonomi endret seg betraktelig. I realiteten hadde Norge eksempelvis per februar 2023 ikke et statsbudsjett siden anslagene det var bygd på var helt feil. Det er grunn til å anta at følgene av dette er at det vil kunne bli økt behov for rettshjelp blant flere. Juristforbundet anmoder derfor om at de økonomiske rammene for utvalgets forslag drøftes nærmere i forbindelse med Stortingets behandling av forslag til ny rettshjepslov.

Sverre Bromander

President Juristforbundet

Anders Schrøder Amundsen

Leder Juristforbundet- Privat

André Oktay Dahl

Saksbehandler

Oslo 15.05.2023